

ชื่อเรื่อง	การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย
ผู้เขียน	นางสาวฤดีกร เดชาชัย
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธุ์ สโรบล

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย และ 3) วิเคราะห์วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะกรณีศึกษา (Case study) โดยทำการศึกษาพื้นที่ 6 หมู่บ้านจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้านนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม การนำเสนอผลการวิจัยใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Approach) ได้ผลการศึกษาดังนี้

พัฒนาการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย สามารถแยกออกได้ 5 ระยะ ได้แก่ 1) การสำรวจพื้นที่ทางกายภาพและทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว 2) การขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบทัวร์ป่าเข้าสู่ชุมชน 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน 4) การพัฒนาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 5) การเปลี่ยนแปลงของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย จากการวิเคราะห์กระบวนการจัดการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน คือ ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว พบว่าชุมชนนำวัฒนธรรม พิธีกรรมและภูมิปัญญาอาข่า มาเพื่อใช้ในกิจกรรมและการให้บริการทางการท่องเที่ยว ด้านการจัดการองค์กร พบว่า ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการ พบว่ารูปแบบการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และในด้านการเรียนรู้ พบว่า ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่หมู่บ้าน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ทรัพยากรทาง

ธรรมชาติและวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 4 ด้าน คือ ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยว ผลกระทบทางบวกด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม ได้แก่ การใช้กฎระเบียบ ข้อห้ามจากความเชื่อเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว และผลกระทบทางบวกด้านสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 ด้าน คือ ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมต่อชุมชนมากนัก ผลกระทบทางลบด้านสังคม ได้แก่ การท่องเที่ยวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม ชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค และผลกระทบทางลบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชน

วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า ได้แก่ 1) ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญา เป็นฐานสำคัญเพื่อนำสู่วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมและพิธีกรรม และ 2) ระบบเครือญาติ เป็นฐานสำคัญเพื่อนำสู่วิธีการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ

Title	Impact of Community Based Tourism Management on Akha Ethnic Communities, Chiang Rai Province
Author	Miss Ruedeekorn Dechachai
Degree of	Doctor of Philosophy in Administrative Science
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Sinth Sarobol

ABSTRACT

The purposes of this study were to analyze: 1) development of community -based tourism of Akha ethnic communities in Chiang Rai province; 2) impacts of community-based tourism on Akha ethnic communities; and 3) method of impact management of community-based tourism in Akha ethnic communities. By means of purposive sampling, this case study selected 6 villages and recruited 3 groups of informants that included community leaders and villagers, tourists, and stakeholders in community-based tourism in Akha ethnic community to involved in the data collection. Primary data were collected from document analysis and secondary data were obtained by field survey. Descriptive approach was employed to present the results of this study:

The development of community-based tourism of Akha communities were divided into 5 stages: 1) survey of physical sites and cultural capitals contributed to the tourism management; 2) expansion of jungle tour model into community tour; 3) development of community infrastructure; 4) development of community-based tourism; and 5) changes in the tourism management by Akha ethnic communities. The analysis involved 4 elements of community-based tourism management. Regarding the utilization of natural and cultural resources for tourism, findings showed that Akha ethnic communities exploited their cultures, traditions, and local wisdoms for the management of tourism activities and services. With regard to organization management, the community leaders, government and public organizations held vital role in the community-based tourism management. Regarding the management, the tourism activities held explicit association with the indigenous traditions, rites, and beliefs. With regard to learning, villagers learned from direct exposure and experience with the tourists visiting their communities. However, factors influencing the development of the community-based tourism of

Akha ethnic communities in Chiang Rai province were natural and cultural resources, government and private organizations, and benefits gained from tourism activities.

The analysis of impacts of community-based tourism of Akha ethnic communities in Chiang Rai province, indicated 4 dimensions of the impacts. The positive effect towards the economics was the revenue gained from tourism services. The positive effect towards the environment was the precise and clear defined of disposable area for tourism activities. The positive effect towards cultural and traditional rites was regulations and prohibitions based on indigenous beliefs (exploited as vaccinated measures preventing the community from negative effects of tourism activities), The positive effect towards the social was that tourism allowed an exchange of thoughts and learning among villagers and tourists. However, tourism had brought 4 negative impacts towards the community. That is, the negative effect towards the economics was revenue distribution and benefits gained from tourism activities were not equally and fairly dispersed into the community. The negative effect towards the social was tourism accelerated the changes in career choices and social roles in the community. The negative effect towards cultural and traditional rites was tourism activated changes in consumption behaviors of local people in the community. And the negative effect towards the environment was waste management in the community.

To accommodate impacts from the community-based tourism management of Akha ethnic communities in Chiang Rai province, the findings suggested the exploitation of Akha cultural wisdom as the main basis to manage the impacts within 2 comprehensive dimensions: 1) the beliefs, traditions and wisdom should be complied to management with regard to environment and cultural and traditions impact; and 2) the kinship system should be complied to management with regard to social and economics impact.